

Từ nhỏ đến lớn và giai thoại xưa về Poisson

20:38 | 24/02/2024

Báo Khoa học & Phát triển ngày 23-2 đăng một bài ngắn nhưng thú vị và rất giá trị của TS Phạm Hiệp, viết về trải nghiệm và suy ngẫm qua nhận biết những phát kiến mới, nhỏ (nhưng “hạt tiêu”) trong công việc nghiên cứu khoa học.

Báo *Khoa học & Phát triển* ngày 23-2 đăng một bài ngắn nhưng thú vị và rất giá trị của TS Phạm Hiệp, viết về trải nghiệm và suy ngẫm qua nhận biết những phát kiến mới, nhỏ (nhưng “hạt tiêu”) trong công việc nghiên cứu khoa học. Bài viết rõ ràng phản ánh một dáng điệu tăng trưởng tư duy trong tổng thể tiếp cận nhận thức luận, một trong ba trụ cột quan trọng của triết học khoa học.

Trong bài viết ngắn để tiếp dòng suy nghĩ của TS Phạm Hiệp, bàn tiếp về tính “động” của thể trạng nhỏ (từ quan sát “tĩnh”) là việc đáng làm, tôn tạo tiếp giá trị bài vừa nói trên *Khoa học* và *Phát triển*. Qua đó, chân dung của thực tế tương lai có thể sẽ rất khác, mặc dù chỉ bắt đầu nho nhỏ mà thôi.

Suy tưởng này bắt nguồn từ giai thoại về nhà toán học lừng lẫy Pháp, Siméon Denis Poisson (Wiki: https://en.wikipedia.org/wiki/Sim%C3%A9on_Denis_Poisson), người giúp nhân loại có hiểu biết về phân phối xác suất Poisson. Giai thoại chỉ đơn giản là khi người thầy giáo dạy toán nhận thấy những nét suy nghĩ, và tiếp cận sáng tạo để giải đáp thắc mắc tò mò của cậu học sinh nhỏ tên là Poisson đã thốt lên:

“Con cá nhỏ rồi sẽ lớn!”

Ông thầy phát biểu về hiện tượng tự nhiên, con cá bé rồi sẽ lớn. Nhưng ông ngụ ý xa hơn. Trong tiếng Pháp, từ poisson có nghĩa là “con cá”. Ông thầy muốn ám chỉ, cậu bé Poisson này rồi sẽ là một nhà toán học vĩ đại.

Điều đó cuối cùng đã xảy ra!

Trong bài [1], TS Hiệp đã nhắc tới khái niệm và cơ chế mindspunge, khởi sinh năm 2013 và sau bình duyệt, xuất bản năm 2015 [2]. Đến hôm nay, cơ chế và quá trình này đã lớn lên, được bồi tụ qua 11 năm miệt mài phát triển, cũng như ứng dụng, để có một chỉnh thể gọi là “mindspunge theory”, xuất bản bởi De Gruyter vào tháng 1-2023 [3].

Từ trải nghiệm thực tế quá trình học hỏi và nghiên cứu của bản thân, khi còn làm luận án tiến sĩ ở Nhật, chính tôi đã trải nghiệm, suy ngẫm, phát triển và ứng dụng lý thuyết 10 tuổi này. Một sản phẩm đã ra đời là nghiên cứu có tiêu đề “Building eco-surplus culture among urban residents as a novel strategy to improve finance for conservation in protected areas” [4] đăng tên tạp chí học thuật rất khó tính là *Humanities and Social Sciences Communications*, một ấn phẩm của Nature Portfolio.

Tư duy và sự sắc bén trang bị nhờ *mindspunge theory* có thể chấp cánh cho tác phẩm ra đời chính là bằng chứng rõ nét về sức mạnh và tầm ảnh hưởng. Trước đó, một nghiên cứu khác trên *Conservation Science and Practice* [5] cũng đã kiểm chứng sức thuyết phục của *mindspunge theory*. Thực tế, [4-5] chính là hai kết quả quan trọng nhất giúp tôi hoàn thành tâm nguyện nghiên cứu (ví thể, cũng là người thụ hưởng giá trị lao động quá khứ của lý thuyết.)

Chính quan hệ giữa thông tin (chúng ta đang tự gọi mình là những cư dân của kỷ nguyên thông tin) và giá trị văn hóa đã thúc đẩy những phát kiến khoa học. Quá trình bùng nổ phi tuyến này có liên quan tới một hệ thức khác về năng lực sáng tạo, nhận biết giá trị thông tin và chuyển hóa thành đầu vào cho các chu trình sáng tạo tiếp theo: *serendipity*. Đến hôm nay, cả lý thuyết *serendipity* cũng đã ra đời và đang dần được đón nhận [6].

Bên lề, cũng thay cho lời kết, tối qua, tác giả lý thuyết *mindspunge* báo cho tôi biết thêm một tín hiệu tiến bộ nhỏ, nhưng ý nghĩa về mặt thực tế cuộc sống: “Cuốn MT được bán thêm được 2 đơn hàng. Bản giấy, bìa mềm, giá rẻ...”

Tôi lập tức hình dung ra ông tác giả, nay đã lớn tuổi, thêm một câu quen gặp: – “Lãi có 2 đòla ấy mà. Đủ bữa cafe sáng.”

Sáng, có thể là buổi sáng. Mà cũng có thể là nguồn sáng./.

Tài liệu tham khảo

[1] Hiệp, P. (2024). Về đẹp của những phát hiện mới nhỏ bé trong nghiên cứu. <https://khoa hocphattrien.vn/khoa-hoc/ve-dep-cua-nhung-phat-hien-moi-nho-be-trong-nghien-cuu/20240222084538246p1c160.htm>

[2] Vuong, Q. H., & Napier, N. K. (2015). Acculturation and global mindspunge: an emerging market perspective. *International Journal of Intercultural Relations*, 49, 354-367. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0147176715000826>

- [3] Vuong, Q. H. (2023). *Mindsponge Theory*. Walter de Gruyter GmbH. <https://www.amazon.com/dp/B0C3WHZ2B3>
- [4] Nguyen, M. H., & Jones, T. E. (2022). Building eco-surplus culture among urban residents as a novel strategy to improve finance for conservation in protected areas. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9, 426. <https://www.nature.com/articles/s41599-022-01441-9>
- [5] Nguyen, M. H., & Jones, T. E. (2022). Predictors of support for biodiversity loss countermeasure and bushmeat consumption among Vietnamese urban residents. *Conservation Science and Practice*, 4(12), e12822. <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/csp2.12822>
- [6] Vuong, Q. H. (Ed.). (2022). *A new theory of serendipity: Nature, emergence and mechanism*. Walter De Gruyter GmbH. <https://www.amazon.com/dp/B0C5C4LPF1>

Nguyễn Minh Hoàng

URL: <https://kinhtevadubao.vn/tu-nho-den-lon-va-giai-toai-xua-ve-poisson-28234.html>

© Kinh tế và Dự báo - Bộ Kế hoạch và Đầu tư